

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre . . . 2 frt	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	VI., Éresek-utca 2. szám.

TARTALOM: »Az elemi iskolai tanítók szolgálati szabályzatának tervezete.« Váczy István. — Túlterhelés. Bielek Pád. Antal. — Adjunk egymásnak igazat. Darvas Károly. — Irodalom és művészet. — Gyűjtés. — Vegyesek. — Hírdetések.

„Az elemi iskolai tanítók szolgálati szabályzatának tervezete.”

Az e cím alatt itt megjelent sorokra nézvést szabadjon pár megjegyzést koezkáztnom.

A szolgálati pragmatika szabályozása régóta vitatott kérdés, és mondjuk, a legnehezebben megoldható tanügyi kérdések egyike. A legnehezebbek egyikévé éppen azon viszony teszi, melyet népiskoláinknak szétágazó, sajátos helyzete teremtett. Beleütközik az úgy az állam, mint az egyházaságok, egyesületek és egyesek jogkörébe; ezen labirinthos ágazásnak egyöntetű, mindazáltal a jogos kívánalmakat minden oldalról lehetőleg kedvezően fogadható tervezet megalkotása amily körültekintő eljárást követel egy részről, annyira ohajtandó lenne másfelől.

A hívakoztam munka írója szerencsésen megközelíti az elfogadható álláspontot, de tervezete nem teljes; egy-egy kitétel nem precíz a másik kevés garanciáit nyújt épp ott, amire czéloz, néhol hiányos, másutt stílusos módosítást enged.

Célunk: a jobb! Minél többen szólnak hozzá valamihez, annál inkább esiszolódik az eszme. Ennél fogva az igen tisztelt író csak helyeselni fogja, ha szerénységem az ő munkáját mérlegelni törekedett; lehetnek a legegyszerűbb egyéneknek is jó eszméi.

Az I. fejezet 2. § a szerint: »Az elemi isk. tanítói hivatal . . . lehet végleges és ideiglenes.« Az ideiglenes ellenkezik az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 138. §-val és csak Trefort Ágoston az 1876-ban »Utasítás az állami népokt. tanintézetek gondnoksága számára« rendelete 135. §-ban mondja ki: »az állami iskolai okleveles tanítók mindenkor ideiglenesen neveztetnek ki s állomásaikon egy évig . . . az igazgatói teendőkkel megbízottak három évig teljesített sikeres munkájuk után állandósíthatnak.«

Ezen elvnek kimondása szerintem sülyedés, a tanítói állásra (hivatalra) nézvést éppenséggel sem előny, sőt visszaesés, akár azon szempontból nézzük a dolgot, hiszen alig van hivatal, ahol ugyanezt tapasztalnék, miért legyen éppen az a szegény ta-

nító megbizhatatlan? akár az életből meritett tanulságokat tekintjük. És mit mondanak e tanulságok?

Tudjuk, hogy az iskolaszéket avagy a gondnokságot rendszeren azoknak valamelyik tagja uralja. Ismertem tanítót, kit egy ilyen tag arra szemelt ki, hogy leányát nőül vegye. Am ehhez a tanítónak mi kedve sem volt s mi lett ennek az eredménye? Az illető úriember annyira vitte a zaklatást, áskálódást, mignem a próbaév leteltével az iskolaszék a véglegesítést megtagadta.

Mért nem fordult a felettes hatósághoz? kérdi valaki. Fordult bizony, de azt adták válaszul: »Hja, ideiglenesen volt megválasztva; az iskolaszék nem akarja önt, nem tehetünk róla!»

Egy másik tanító, bár működése a legmelegebb elismerésben részesült, sőt a megyei kir. tanfelügyelő is kedvelte szorgalma és ügyességeért, ám a községi iskolaszék egyik intező tagjával privát kellemetlenségei akadván, hasonló sorsban részesült. Ezekhez hasonló esetek nemcsak felekezeti és községi iskoláknál gyakoriak, még az államaiknál is előfordultak.

Van annak az »ideiglenesség«-nek előnye, pl. hogy a tanítót az idő alatt kiismerik; ha nem alkalmas, főleg nemzetiségi vidékeken — ahol az állami iskolák leginkább elterjedtek, épp ez sugalmazta az érintettem 13. §-t — hazafisága nem megbizható, úgy megszabadulhatnak tőle; ám ugyanezt elérhetni e tervezet 20. §-a értelmében akkor is, ha nem ideiglenesen választatik. Az »ideiglenességet« legfelebb is 6. §-ból gondolnám elfogadhatónak, bár manapság annyi az okleveles tanító, hogy minden állásra jutna, ha azon állás nem lenne olykor annyira gyatra, hol végzett ember ki a kapáláshoz szokva nincs, megélni nem képes.

A II. fej. 5 §-ának eleje az alkalmazhatóságot illetőleg nem elég szabatos, mert ez-n kitétel: » . . . magyarul tanítani képes« nem fejezi ki ezt: »okleveles legyen«, pedig tudjuk, ha valahol, épp a népoktatási törvényeknél szeretik a kibuvót. Tehát a kívánalom határozottan kiteendő.

Majd ez: » . . . valamely nyilv. el. iskolánál legalább 3 évig tényleg alkalmazva volt«, ha a

sorok között azt akarja mondani »bár oklevele nincs«, — úgy helytelen, mert szintén visszaesést jelentene, hiszen az 1867. évi szept. 2-án Trefort által kiadott Utasítás 12. §-a is csak úgy engedi meg az oklevéllel nem bíró tanítók alkalmazhatóságát, ha azt az oklevelet egy év alatt az illető megszerzi. Ha pedig a tanítói állásra e pont egyáltalán csak olyanokat akar, kik e követelménynek megfelelnek, bizony akkor senki sem lehetne tanító, csak azért, mivel a 3 évet sehol sem kezdhetné meg. De az oklevél megnyeréséhez is szükségtelennek tartom, ha a 3 év nyilvános praksist jelentene, mert ezzel sújtó ítéletet szolgáltatnánk a gyakorló iskolákra. Így az egészet, valamint az utána következő »vagy pedig« szót inkább kihagyandónak vélném, avagy az előbbi a § végére illeszténem, hol is a nostrifikálásnál a maga rendjén lenne.

A 9. §. szerint: »... a községi iskolaszék (hát a felekezeti?) választja (t. i. a tanítót) *életösszigi*lan.« Mivelhogy ezen tétel teljes határozottsággal van kimondva, ellentétbe jön az I. fej. 2. §-ával; mert azon okoskodás nem állhat fenn, hogy *életösszigi*lan választottak is lehetnek ideiglenesek; ha ideiglenes nem *életösszigi*lan, ha ez, nem lehet a másik. Tehát az előbbieket e szerint módosítandók lennének.

A fej. 10. §-nak c) pontja helyett helyesebbnek tartom az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 142. §-nak alkalmazását, kivévén e kitétel: »a tantestületi iskolatanács«, mi helyett »a tankerületi tanfelügyelő« teendő. Ha pedig reményeink itt teljesülnének, úgy a mindannyiunk által óhajtott minimum világos kitételét vélem czélszerűnek. A tervezet eredeti szövege újra csak a mai 150—200 frtos állapotokra engedne kibúvót.

A 12. §-t, ha már az ideiglenesség fentartatik, magam is óhajtanám, az valóságos vívmány lenne, úgy meg volnánk kimélve a terhes és idővesztegetéssel járó utanjárásoktól.

A 16. §. a pótlékokról emlékezik meg. Itt hiányzik azon összeg amely után a 10% vétetnék, mert erre vonatkozólag a kormány által kiadott és az állami, vagy államilag segélyezett iskolák tanítóit érintő utasítás 19. §-a ekként intézkedik: »e százalék a 300 frt minimum után vétetik.«

A 17. §-ban kiírt heti 30 óra sok, sok különösen akkor, midőn a túlterhelés ellen s a testi fejlődés javára törekszünk. Kiki tudja a délelőtti 4-ik vagy a délutáni 3-ik óra hiábalóságát.

A 18. §-t minden tanító sürgeti, de én szeretném részletesebben körülírva látni az iskolaszék és gondnokság jogait, mert épp ezen pont alatt történnek a legtöbb kellemetlenségek, a súrlódások.

Maga az állami iskolák gondnoksága számára kiadott utasítás sem határozott e tekintetben, mert pl. az idevágó 54. §. szerint az iskolalátogató tiszte a tanítóra nézve egyebek között: »... sikeresen tanítja-e tanítványait az eléje szabott tanítani valóban? Ám ennek értelmezése vajmi tág lehet. És tapasztaljuk is, hogy a látogató urak olyanokat követnek el, miket sem hivatalukkal, sem a tanügygyel összeegyeztetni nem tudunk. S hogy a szövegezők sem akartak nyílt, világos, ide-oda nem

forgatható értelmet adni, kitűnik abból, mert a Tanfelügyelők számára kiadott utasítás e tartalmú 43. §-a egész másként hangzik, azoknak hatáskörét teljes értelemmel kiszabja, pontról-pontra a lehetőségig elősorolja. Miért nem tehetné volna meg ezt amott is? Pedig úgy a községi, mint a felekezeti iskoláknál ezek az irányadók.

A 19. §. végéhez: »... kisebb hanyagság, csekélyebb fokú hivatali vétség esetén joga van a tanítót szóban vagy írásban meginteni és megróni« ezt szűrném: »az iskolán kívül négy szem között.«

A legalkalmasabb helyen beillesztendő külön §§-úl venném a következőket:

1. A terményekben való fizetés váltassék meg pénzürtékben; ha ez nem lehetséges, szigorúan alkalmaztassék az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 143. §-a.

2. Ujabban úgy a paedagogusok, mint több laikus, már az értelmesebbek is átlátták annak szükségét, hogy a felsőbb iskolákba át nem lépő 12—15 mindkétnemű ifjuság az ismétlői tanfolyamban szép eredménnyel lenne oktatható. Sajnos, hogy ezen tanfolyam még annyira rendezetlen, csak csecsemő korát éli. Oka egyebeken kívül, mivel érte a tanítónak semmi, vagy nagyon csekély remunerationt nyújtanak, s így a hol nem létezik, nem sürgeti, ahol megvan, nem törődik vele. No ez természetesen! Melyik hivatalnok végezne ingyen munkát?!

Igaz, hogy az ismétlő iskola a rendes iskolának kiegészítő része, de külön munkakör; már pedig a logika, de a méltányosság is azt követeli, hogy az új munkáért külön díjazás járjon. Hiszen csak a napokban tette közzé gr. Csáky, közoktat. miniszter. Ó Nagyméltósága tervét, mely az ismétlő iskola munkáját tetemesen megnehezíti, megnagyobbitja. Ezt Isten nevében ki sem kívánhatja. Itt határozott összeget kell kiürni minimumnak, mely a község viszonyai szerint nagyobb is lehet.

3. A tanítófizetés a kántori fizetéstől szétválasztva, díjlevélben állapíttassék meg.

4. Az ötödéves pótlék tárgyalásánál ki kellene terjeszkedni azon esetekre, miket az állami és államilag segélyezett iskolák számára Trefort miniszter által kiadott enémű utasítás felhoz. Ennek 4. §-a szerint, ha egy tanító felekezeti iskolából lép át államiba, az amott töltött évek nem számítatnak be a korpótlékhoz, ha megfordítva — emitt töltött évei mi kedvezményben sem részesítik; ugyancsak figyelemre méltó ennek 10. §-a. Mi az eltöltött évekért kérünk korpótlékot, azért méltánytalannak tartom azon időnek semmissé tételét, mit valamegyik kartársam egyik vagy másik jellegű iskolában töltött. Az idő vétessék a legelső szolgálati évtől.

Az állami tanítók helyi pótléka ne számítassék be ötödéves pótlék gyanánt. Most ugyanis ez az úzus: kap a legtöbb állami tanító évi 300 frt törzsfizetést és 100 frt helyi pótlékot, de az utóbbi az ötödéves pótléknak tudják be. E szerint, midőn ama kívánalomnak akartak eleget tenni, és amaz ígéretet beváltani, hogy az állami tanítók fizetésének minimuma 400 frt lesz, a 100 frt többletet *helyi pótlék* ezimen nyújtják, ugyanakkor ötödéves pótlék helyett veszik s így az illetőnek majd 17 évig kell szolgálnia s csak azután még

5 év múlva támaszthat igényt a pótlékra és ekkor sem 400 frt, egyedül 300 frt után. Ha esetleg a 22-ik évben jobb állású felekezeti iskolához választatnék meg, jogát elveszti. Ez oly méltánytalanság, mihez fogható alig van.

5. Igazgatóul csak olyan okleveles tanító választható, ki a tanítói pályán legkevesebb 5–10 évet töltött.

Hosszabb meditáció talán értékes pontozatokat juttathatna elmémbe, de az idő rövidsége — tudvalevőleg a »Népnevelő« csak a szorgalmi időben jelenik meg, holott a tervezet már aug. 20 án jön szönyegre — a munkának csak rövid átfutását engedte meg.

Az ügy felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül érintvén a tanügyet és a tanítókat, azért véltem czélszerűnek, ha e becses lap hasábjain megbeszéljük közös érdekeinket.

Váczy István.

Túlterhelés.

Válaszul Szentgyörgyhegyi úrnak.*)

Amennyire örömmel kezdtem olvasni Szentgyörgyhegyi kartárs uram megjegyzéseit, amennyire reméltem, hogy megjegyzéseiből tanulni is fogok és gazdag érvelésével ellátva elmélkedhetek — szavaival élve — baklövésim fölött, annyira elszomorodtam, amidőn száraz, gúnyos megjegyzéseit átolvastam; annyira elcsodálkoztam azon, a midőn magát *tapasztalt paedagogusnak* nevezve, olykor sujtó kritikát kénytelen gyakorolni és azt sem vette észre, hogy nem sujtó kritikát, de saját kritikájára irt sujtást.

Mi a kritika, bírálat? Szt. úr szavai szerint nem más, mint én és te közötti különbség részletezése. A helyes kritikának mi a főkélléke? Szt. úr szerint nem más, mint az én és az ő iskolája közötti különbség kimutatása. Melyek a helyes kritika eszközei? Szt. úr szerint nem más, mint a személyes működésről szóló vádaskodások. Én szerintem a kritika csak akkor helyes, ha a bíráló bebizonyítja, hogy a bírálandó czikk mennyiben nem felel meg először a közlés helyességének, másodsor a tárgyilagosságnak s harmadsor mennyiben helytelenek az előhozott okok, okozatok, eszközök és egyéni okoskodások, érvelések, s negyedsor mennyire nem felel meg a tárgyra felhozott bizonyítás a közértelemezés menetének és az eszmék egymáshoz való viszonyának, és ötödsor *részrehajlás és személyeskedés nélkül* kell lennie a bírálatnak még akkor is, ha az ember »e téren is tapasztalt paedagogus«, és ha olykor »sujtó kritikát kénytelen gyakorolni.«

Kritikájában azt mondja, hogy: fájdalom kifejezésével kellene elismernie, hogy az argumentáló asszonynak teljesen igaza volt; és azt mondja, hogy, mint az asszonynak, úgy a cikkírónak

*) Miután lapunk jelen száma a szünet előtt utolsó, kénytelenek voltunk e választ kissé megrövidíteni.

Szerk.

»teljesen nincs igaza«. Nincs? És ha szabad kérem, nem volna-e szíves azt is megmondani miért? mert az a bizonyos asszony — no meg csekélységem is — nagyon jó fogalommal bírnak, az írás és olvasás nehézségeiről, vagy — ön felfogása szerint — könnyüségéről; de arról is van tudomásom, hogy nemcsak minálunk, de biz' H. községben is »a gyermeknek esze nincsen«.

Az ész lelkünk azon működése, midőn saját magából eszméket, fogalmakat létesít. Időre nézve először fejlődik az emlékező tehetség, azután a képzelő erő, végre az erkölcsi és érző erő. Az első a férfiasodás korában éri el tetőpontját, a képzelő erő valamivel későbbben. Az értelem a férfikorban, az ész az idősekben hatalmas. (Varga M. Házi nevelés, 124. oldal.) Az ön tanítványai tehát eszesek? Igen? Gratulálok! Az én tanítványaim nem eszesek, de emlékezetesek, feledékenyekkel vegyesen.

»Megnéztem a gyermeket és beirtam«, ezen mondatom után kérdezi tőlem: ugyan kérem mit látott azon a gyermekben? Helyettem ugy-e ön imigy felel: hihetőleg semmit. Én tehát semmit sem látom azon a gyermekben, *de ön H.-ban* nagyon is sokat láthat az Isten képére teremtett gyermekben ugy-e? Ön azt mondja: *a kis ember előttem állván a nélkül azonban, hogy az asszony, vagy az őt kísérő egyéntől informáltatnám magamat, szép, a gyermeket megragadó, jóságos szavakkal bátorítom«.* Továbbá azt mondja: »jobb kezemmel felemelem lecsüngő haját — akkor is, ha le van nyírva? — homlokát nézve, majdnem bele pillantok játszki kedélyvilágába — hová még? — a szemén keresztül.«

Tehát, homlokát nézve szemén keresztül lát? Ejnye, de jó célzó, máshová néz és máshol lát. Azt mondja: a jó tanítónak szeme igaz, felemel — meddig és honnan — s az első hatás bebizonyítja, hogy igenis abban a koponya által takart agyban több ész van, mint a mennyit gondolnánk. Tessék azután a gyermek száját beszédközben megfigyelni és a test tartását, s látni fogja — azt fogom látni amit ön: semmit — hogy a kis nebuló nem ám az, kit az a bizonyos vén asszony jellemzett.

Ha ön a száj- és testtartás látásával képes a gyermeket megítélni, képes lesz a bécsi »Gigerli« sereget is megismerni és osztályozni. Ha ezt a talentumát felfedezik a bécsiek, biztosítom róla, nemsokára híres és gazdag lesz.

Továbbá azt mondja: »van abban uram ész, még pedig elég érett a művelésre«. Ejnye, de hol is fekszik az a H. község, ott talán árulják is az észt?

A 6 éves gyermek lelkének »három főtehetsége« — a három főtehetség: megismerő, érző és vágyó; ezeket gondolja Szt. úr? — már kivirágzott — úgy mint a bodzafa? — s csak a termékenyítésre vár stb. De mondja csak, hol is van az a H. község, milyen Édenkertben, hogy ott a 6 éves gyermek lelkének főtehetségei ily korán kivirágoznak? Hát a mellék- vagy altehetségek, mikor virágoznak ki?

Őn játszik, dalol, mesél a gyerekekkel és e tettel-vel viszi őt abba a törbe — lépre és törbe — melyet mi az ismeret körének nevezünk. Pompás paedagogiai bak! Igazán megköszönném az ön ismeretkörét, mely »tör és lép« szavai szerint. Iparkodjék nem lépre és törbe vezetni tanítványait, de olyan ismeretkörbe, a mely szabaddá, ügyessé teszi őket, nehogy lépre és törbe kerüljenek!

Azt tanácsolja: *hogy a tanító a gyermeket, midőn az iskolába bevezeti előkészítve vezesse be.* — és még mit kívánna tőlünk, azt hogy házról-házra járjunk a nebulókat iskolába előkészíteni? de uram! ön-ből még Anti-Pestalozzi lesz — s ha eleinte csak fél óráig volt is az iskolában, ha megunta magát ereszse ki s b. Most már ismerjük egymást, Szt. úr, tudom hányadán van a fegyelem tartásával: a csend, rend és szorgalommal.

Nagyon félti Szt. úr iskoláját, s azt hiszi, hogy az én tanítványaim mind tökfilkók és nem tudnak semmit, még a 24 betűt sem ismerik. Bátorít engem, hogy soha se féljek a 6 éves gyermek túlterhelésétől az által, ha írás-olvasást kezdetek el vele és soha se tartsak attól, hogy a gyermeket kínozzom. Uram! Őn azt mondja, hogy nem gondoltam meg a túlterhelést okozó terheket, sőt mi több, kételkedik, hogy ismerném alapjában a gyermeket, (Őn semmivel sem bizonyította be azt, hogy ismeri, és épen ezért határozottan mondom, hogy: Őn sem ismeri a gyermek »kedélyvilágát«) és ismerném *lelkemben tanítói kötelmeimet.* No, nem is gondoltam volna azt, hogy ilyen széleskörű tudományosságán kívül még kitérő »vádlo« is!

Sem az egyikért, sem a másikért nem megyek Őnhöz, mivel én olyan nagyon híres ember nem akarok lenni és a gyermek homlokát nézve szemén keresztül kedélyvilágát megismerni nem óhajtom. Én az argumentáló asszony vagy a gyermek anyja szavai után fogok továbbra is a gyermek kedélyvilágáról és felfogási tehetségéről magamnak fogalmat alkotni. Őn, lecsüngő haját felemelve, homlokára nézve, szemén keresztül lát a gyermek kedélyvilágába — én nem látok.

Őn uram nagyon sántikál a testi erő és a szellemi képesség egyenlőségbe való hozatalánál: az Őn állítása szerint a gyenge, kicsiny emberke soha sem érne fel felfogási képességével és észével oda, a hova a magas erős testalkatu ember? Az őn állítása szerint tehát csak az a gyermek képes nehezebb tananyagot megérteni, a mely szántani, kötni, fonni képes? ej, ej! tudom nem úgy akarta magát kifejezni, de pillanatnyi gondolatai elterelik őnt a cselekvésre való figyeltől! Tudjuk mi azt valamennyien, hogy a gyenge testben sokszor erősebb szellemi tehetség lakozik, mint az óriásokban. Vagy nem úgy van?

Egész sujtó kritikáját a játszva-tanítás öndicsérete lengi át, s tessék elhinni: hogy magam is beállanék játszópajtásai sorába, ha — magam is játszva nem tanítanék.

Aki nevelni akar, annak a gyermekkel olyan közeli ismeretségben kell lennie, hogy a gyermek lelki hiányait és hibáit ismerje. Ezt kiismerni kevés

alkalma van egy tanítónak: ezt mondtam én. Őn arra azt feleli, hogy: *nekem nem, pedig én is tanító vagyok.* Másik sorban pedig már így argumentál: sőt ellenkezőleg, a tanítónak — hát már nem tanító? — nagyon is elég ideje van a gyermeket kiismerni. Őn azt mondja, hogy a jó tanító már 4—5 éves gyermeket is kezdé ismerni az utczán, mikor játszik — Pesten is? — és kérde tőlem, vajjon azok megismerésére nem fordítok-e gondot? Én bizony nem, mert minálunk nem az utczán játszanak a gyermekek, hanem az udvaron és nekem nincsen kedvem kapulyukon keresztül nézni a játszó nebulókat, más dolgaim vannak. A porból kemenczét építő gyermekeket először azért nem háborgatom, mert jelenlétemmel elnémitanám valamennyit, másodszer kérdéseimre csak muszáj feleletet kapnék és harmadszor a kis nebulók ismerve és látva bennem jóvendőbeli tanítójukat, bizony — nem fognak velem pajtáskodni. Őnek az egészen másképen sikerül, mert önnök elég a gyermek homlokát, száját és állását látni és már ismeri a gyermek kedélyvilágát. Én bakot lőnék, azért nem is merem a kedélyvilágokat spektálni.

Őn azt mondja, nem áll az, hogy 8—12-ig, d. u. 2—4-ig tanítunk. Azt mondja: mi tanítók ugyan tanítunk, de a gyermekek nem vesznek részt e hosszú tanításban (és miben vesznek részt?), mert osztatlan népiskolában 6 osztályra vannak felosztva — már csak az őn iskolájában, minálunk csak 3 szakaszra oszlik az egész 6 osztály, a tanítót 5 órára véve (nem hatra), osztályonként még egy óráig sincsenek közvetlen tanítás alatt — egész napon át ugy-e? — Mondhatom, kitérő és tapasztalt paedagogus és minta-tanító ön. Ha ön naponként egy osztálylyal egy órán át sem foglalkozik, akkor hogy képes megtanítani a kicsinyeket írás-olvasásra? 9 hónapi tanítási időben van legfőlebb 130 szorgalmi nap, ez tehát ön számítása szerint egész éven át 130 óra vagyis naponként 6 órát tanításra számítva = 21 nap és 4 óra. Mi nem tapasztalt paedagogusok naponként minden osztálylyal, illetve szakasszal 2 órán át tanítva foglalkozunk, vagy az nem áll? H. községben meglehet, hogy nincsen úgy, de széles Magyarországon úgy van, mert annak a népiskolai-tanterv értelmében úgy kell lennie. Őn köteles a népiskolai-tanterv értelmében hetenkint 32 órán át tanítani. Ha esütörtökön szünetel, heti 5 szorgalmi napja van = 5×6=30 óra; ha szerdán és szombaton délután szünetel; az hetenkint 32 óra. Az 1868. évi XXXVIII. és az 1879. évi XVIII. t.-ez. értelmében a nem magyarajkú népiskolában 32 órán át kell tanítani hetenkint, azon hozzáadással, hogy még telen 5, nyáron 2 órán át ismétlő iskolában is kell tanítani. Ha magyarajkú népiskolában működik, akkor csak 29 órán át tanít hetenkint.

Őn nagyon dicsekedik, hogy milyen jól tudnak tanítványai mindent — elhiszem; de mindamellett kételkedni merészelek az öndicséretére szóló más vélemények összhangzásában.

Azon tőri a fejét — mondja — hogy miféle játékot akarok én az iskolában alkalmazni, de

úgy, hogy a játék zaj és ülésre való kényszerítés nélkül essék, és milyen taneszközöket — talán játékeszközöket — tudok, melyek a pihenést — talán kényszerített ülést — mozgással helyettesítenék? Van uram az is és pedig leányok számára: kötés, varrás, foltozás, ollózás, monogram készítés, horgolás, koszoru készítés, papiros munkák stb.; fiúk számára: papiros munkák, szalma- vagy fakirakó-munkák, fametszés, festés papirosra vagy fára, kosár-, szalmakalap-fonás, könyvfűzés stb. Vagy ön nem ismeri el azt, hogy ilyen foglalkozások nemesak mulattatók, hanem testedzők, lelket foglalkoztatók és e mellett hasznosak is? Kétekedik még, hogy ismerném tanítói köteleességemet?

Tanítunk-e szemléltetve? Erre nagyon is hegyesített szavakkal erőlködik feleletet adni. Azt mondja: igen is tanítunk szemléltetve, és ne higgyem, hogy annyira szükölködnének — de kik? — a tantárgyakban. Ön tehát nem a szemléltető eszközök hiányában, de a tantárgyak mennyiségében gongolja a szemléltetést? Milyen fogalma van a szemléltető oktatásról, ha semmiféle argumentációval nem áll elő annak bebizonyítására, hogy igen is tanítunk szemléltetve?

Lustálkodással vádolja a tanítót, hogy nem megy ki. Saját szavaival felelve mondom: »Soh' se engedje magát túlzásokba tereltetni, és ne fogjon alapos szakismeret nélkül *sujtókritikához*, mert ennek is, annak is meg van a maga — az ön puskájára való — lelőhető baka.

»A népiskola azért nem felel meg a közkívánalmaknak, mert nincsen jól szervezve, nem életreható az eredménye« szülő szavaimra azt feleli ön: *evvel épen semmit sem bizonyított a túlterhelésre vonatkozólag*. Itt mit ért ön a népiskolai túlterhelés alatt?

A túlterhelés nem egyéb, mint olyan dolgok taníttatása, a melyeknek életreható eredménye nincs, azért, mert a korán szerzett tanulmányokból addig, míg azokat az életben alkalmazhatjuk, csak jöslányok maradnak. Én ebben találok a túlterhelést, ön meg csak a társzeker tengelytörésig való agyonterhelésében.

Továbbá azt mondja: *nem különösen akkor, mikor nézete és közkívánata szerint a falusi gyermeknek inkább kellene 9 hónapig járnia az iskolába, mint a városinak. Miért? mert az nem ok, ha falun egy vagy két tanító van és a városban pedig 2—4!* Itt is akart argumentálni, de bakot lőtt.

Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo: az esőcsep nem erővel, hanem gyakori esésével vájja ki a követ. Ez annyit tesz: *ismételve kell tanítanunk*. Önnek pedig erre elég ideje van? Nekem nem. Vagy ez sem ok? akkor? Én 6 tanítóval elvégzett tananyagot csak 6 egymás utáni megkezdéssel tudok csak elvégezni, amit 6 tanító heti 145 óra alatt elvégez, azt én 870 óra alatt végezhetem csak el, de ez nem ok saját szavai szerint, mert ön év végén épen annyit képes felmutatni — egy tanító 6 osztálylyal — mint 6 tanító 6 osztálylyal. Ugy-e úgy van kedves Szt. úr! Önöknél tehát nem gyakori esésével vájja ki a követ az eső, de egyszerre, mint az olasz kö-

faragó vésője? Nekem önről az a meggyőződés — már csak sujtó kritikája után ítélve — hogy ön olasz kőfaragó vésővel készíti elő azt a lépet és tört, melyet ön ismeretkörnek nevez, és melybe tanítványait becsalogatja.

Ön azt mondja: tudunk utat és módot ettől a szörnytől — a túlterheléstől — megszabadulni. Ugyan kérem ne mókázzék és ne bujkáljon vakand módjára a föld kerge alatt, de szerenesétesen engem is, és velem igen sok tanítót az út és mód előmutatásával, melylyel megszabadulunk a szörnytől. Azt mondja: a jelenlegi tantervet csak keretnek tartjuk. De mondja csak, miféle kiváltságos jogokat élvez ön és honnan beszél?

Vajjon való-e 10—12 éves falusi gyermeknek az alkotmánytan, a történelem, a földrajz? Ugyan kérem az ön iskolájában milyenek azok a 10—12 éves gyermekek? Az én iskolámban mondja: eleven, fürgé eszű, lángeszű is van? gyermekek vannak, kik különösen a történelmet — persze mesének tartják gyermekei — földrajzot nemesak, hogy szeretik tanulni, de tiszta képet is tudnak belőle alkotni, és kérdi: az önéi nem? Akkor ott nagy baj van, mert a nép lejtőre jutott, és testileg elsilányodott. Milyen jól érti a jöslő czi-gányasszony mesterségét!

Az ön felfogása szerint tehát testileg elsilányodott és erkölcsileg lejtőre jutott szülők gyermekei nem képesek volnának földrajz, történelmet, alkotmánytan tanulni. Furesán hangzik az egy tapasztalt paedagogus szájából. Ön még mindig azt hiszi, hogy csak szép, erőteltjes és duzzadt arcú, ép testben lehet erős lélek? No akkor minden magas, erős, szép emberben egy bölcsészt, és óriásokban lángészt vesztítettünk volna.

Azt én nagyon jól tudom, hogy a 10—12 éves gyermek is meg tudja tanulni a reáltantárgyakat, de mi haszna belőle, míg 24 éves lesz? Feleljen erre?

Van túlterhelés mondja, én magam is egyike vagyok azoknak, aki azt képesnek tartom bebizonyítani, de azt nem tulszárnyalt ideákban találok. Ezt csak akkor elhiszem, ha megteszi.

Kedves Ügytárs Uram!

Ön kritizál engem, de nem helyes kritikai szabályok alkalmazásával és nem ügytársi tisztelettel, amivel egymásnak tartozunk; kritikája nagyon egyedi és száraz, nem oktat, de támad, nem czáfolja meg helyesen és elfogadható érvekkel állításaimat, de — bár képesnek érzi magát a túlterhelést bebizonyítani — nem bizonyított semmit. Ez hiba.

Helyesen járt volna el akkor: ha bebizonyította volna azt, hogy czikkem éretlenséget tartalmaz; akkor nemesak én, tanulva, okulva meghajoltam volna figyelmeztetése előtt, de ügytársaimban különb tiszteletet felébresztett volna maga iránt.

Tudom én sem tettem helyesen, amidőn védekezésemben magamat élesebb szavakkal kifejeztem, de lelkiismeretem nyugodt, mert én csak Szt. úr szavaival feleltem.

Kérem egyúttal nemesak Szt. ügytársamat, hanem valamennyi kollegámat, ha valamelyiknek kedve

kerekedik sujtó kritikát írni, hogy ne irjanak kritika helyett sujtást, ne döngessenek tanítói ügyet a tanító hátán, ne dicsekedjenek mint egyesek, de mint testület, és soha se törekedjék tanító tanítótársának hibáit, nézeteit megvetőleg itélni, de igenis, ahol kell, simulékonyan figyelmeztetve, a tévedésből a helyesre rávezetni.

Ha mi magunk magunkat nem emeljük, más nem fog velünk erőlködni.

Most kérem Szt. ügytárs uramat, legyen szíves a túlterhelést bebizonyítani, és így téves nézetemről és állításaimról meggyőzni — és akkor — az lesz legjobb sujtó kritikája.*)

Béke velünk!

Bielek Pál. Antal.

Adjunk egymásnak igazat.

Miután a 15-ik számban Szokoly István kartársam cikkére vonatkozó megjegyzéseim nagyon hézagosan láttak napvilágot — valószínűleg tér szűke miatt — alkalmat szolgáltatott nekik egy újabb cikk szerkesztésére, s viszont engem is azon helyzetbe hoztak, hogy a kihagyott részleteket állításom igazolására most újból felidéztem, s a netalán e miatt támadt nézeteltérést helyre igazítsam, az újabbban megjelent cikkekre észrevételeimet megtegyem — kijelentvén egyszersmind, hogy ezen ügyet ez álttal részemről befejeztek tekintem.

»Ha a kántortanítói állomások ily javításon menének keresztül stb.« Ezen kifejezésemet t. pályatársam nem találja indokoltnak. Az erre vonatkozólag tett megjegyzéseit nagyon helyesen én is, ha a kántortanítók jelenlegi fizetése nem volna aránytalanul feltűntve; mert péld. 300 frtot kántori és csak 100 frtot tanítói fizetés czímen szerepeltetni nem áll arányban a naponta 1/2 órai s csak kivételesen hosszab idei egyházi ténykedés és 5 órai tanítási idővel szemben. Innen magyarázható, hogy esekély személyiségem, a tanító világ nagyobb részével, javítást lát a 12-ik számban közölt nyilatkozatában.

Ezen vizsás állapot okvetlenül rendezést vár, még pedig halaszthatlant, a nyugdíjtörvény revíziója előtt. S ha ez rendezve leend, nem lehetséges a kettős állás jövedelméből összetakolt 300-400 frtot mint megállapított fizetési minimumot, ha a szükség kívánja, az iskolaszéknek kimutatni.

Azon állításom igazoláára, hogy a kettős hivatalt viselő tanító, nem felelhet meg ogy pontosan a várakozásnak, mint a ki csak pusztán tanító, nem akarok részletesen szólni, tisztán csak az őszi, téli és kora tavaszi hónapokon előforduló temetés, esetleg misés temetéseket említem meg, melyeket, bár mint óhajtták is az iskolai igazgató urak, elhárítani, vagy megakadályozni nem képesek. Az ezen időszakok gyakori kellemetlen időjárása, mely esetleg útközben érheti, meglepi a kántori tény-

*) Ezen válaszszal az ügyet befejezettek nyilvánítjuk. Szerk.

kedés között is a tanítót, számba vehető. »A mely idő elmúlt, többé vissza nem tér.«

Szeretett kartársam azon hivatkozására, miszerint »Az életből szeret beszélni« s e miatt aggályát fejezi ki az iránt, mintha az általam felvetett megállapítani óhajtott minimum, a különben is túl zaklatott népen bevételezhető nem volna, legyen szabad megjegyezmem, hogy az embernek nem kell ideálistának lenni azért, ha akként gondolkodik is, hogy a tanítói fizetések a közadók útján szedessenek be és szolgáltatassanak ki egy kézből havi előlegekben. Az ily módú rendezés által gyűlöltté miért válnék a tanító személye? És ha a végrehajtó, állatervos, jegyző, s több efféle hivatalnok hozzá juthat ezen az úton díjazásához, miért volna épen a tanító az, ki ezen szerencsében ne részesülhetne? Mutassa meg a törvényhozás, hogy a tanítói állás csakugyan az, a minek szóval hirdetni szeretik. »Az ember nemcsak igével él.«

Ha ügyünk tárgyalás alá kerül, hassunk oda közös erővel, minden jóakarónk befolyását segítségül hívva, hogy az most nyerjen kedvező elintéztést, ne hátritsunk el semmi lehetségest a jövőre; mert évek gördülhetnek el fejünk felett, míg alkalom adatik ügyünk szőnyegre hozására. S legyen meggyőződve kedves kartarsa, hogy ezen esekély teher, mely ez által a nép vállára nehezednék, nem lesz az utolsó.

Hogy pedig tollamat az irigység, melyet t. kartársam kétizben is felemlít cikkében, legkevésbé sem vezette, — szabad legyen elhárítanom azon megjegyzéssel, hogy az én jelenleg egy kézből kapott fizetésem azon fokon áll, hogy az általam megállapításul felvetett minimum rajta nem emelne.

Darvas Károly.

Irodalom és művészet.

— **Megjelent és beküldetett:** *Deme K. Magyar Nyelvtan.* I. II. III. rész. II. kiadás. Ára az I. és II. résznek egyenkint füzve 16, kötve 26 kr., a III. rész füzve 20, kötve 26 kr. kiadja *Stampfel Károly* es. és kir. udv. akad. könyvkereskedő Pozsonyban. — A második kiadásról is csak azt mondhatjuk amit lapunk mult évi 26. számában mondottunk.

— **Jezsuita mesék.** Művelődés-történeti adatok. Irta Duhr Bernát. Magyarra fordította *Rózsa József*. I. füzet. Ára 65 kr. Ez érdemes könyv erős fegyvereket szolgáltat nemcsak a jezsuitáknak, kikre annyi minden félet kennek, hanem a kath. egyház védelmére is; de annak belatására is vezet, hogy mennyire van meghamisítva a történelem. És éppen azért széles elterjedést kívánunk e könyvnek, mely 5 nagy 8-ad rétű 6-7 ives füzetből fog állani és megrendelhető a fordítónál *Magyar-Bánhegyesen* (Csanád m.) Lelkészek etiam erga sacra.

— **XIII. Leó pápa** Ó Szentségének körlevele a *munkások helyzetéről.* A ftdő esztergomi főegyh. hatóság által jóváhagyott hiteles fordítás. Esztergom *Buzárovits* Gusztáv kiadása. Ára 20 kr.

— **Szent Alajos dicsősége.** Szimmüi jelenet. Előadták azon ünnepélyen, melyet az esztergomi érseki papnevelő-intézet sz. Alajos halálának 300-os

évfordulója alkalmával 1891. május 18-án tartott. Irta *Soóthy Gyula*. Esztergom, Buzárovits G. kiadása. Ára 10 kr.

— **A keresztény hit természettudományos védelme** a legújabb kutatások nyomán. Irta Duilhe De Saint Projet, kanonok s a toulouse-i institut catholique-en tanár. A szerző engedélyével a III. francia (1890.) kiadás után fordította a *csanádi növendék-papság magyar egyházirodalmi iskolája*. XVII + 437 lap. Ára 2 frt 50 kr. Megrendelhető Temesvárott a papnevelő intézetben.

— **A magyar tanfelügyelő kötelességei**. Irta A. P. Külön lenyomat a »Nevelés« 1891. évi folyamából. Ára 30 kr. Kapható a »Nevelés« szerkesztőségében *Losonc*-on.

— **Népiratkák**. A szt. István-társulat kiadásában ujabban következő népiratkák jelentek meg: 44. *A szelényi kút*. Tanulságos olvasmány a józan magyar népnek. Irta *Lévay Mihály*. — 45. *A Balaton tünderei* vagy: A kincs nem boldogít. Rege a magyar nép számára. Irta *Székrenyi Lajos*. — 46. Beszélgetés a *kántortanítói hivatal fontos voltáról*. Tanulságos olvasmány. Irta *Németh Sándor*. Áruk egyenkint 3 kr. Széles körű terjesztésre melegen ajánljuk.

— **Igy éljete!** Tanácsok és utasítások egészségesek és betegek számára. Irta *Kneipp Sebástyén* kath. lelkész bajorországi Würshofenben. Fordította *Jajicza Lajos* ravazdi lelkész. 8-rét, 27 iv. Ára füzve 1 frt 80 kr. kötve 2 frt 20 kr. Szíves megrendelések postautalványon *Buzárovits Gusztáv* kiadóhoz intézendők Esztergomba. Bérmentési díj fejében kérik az árhoz 10 krt csatolni.

— **Uj zeneművek:** »*Nász-Gavotte*« nuptiale par le Comte Géza *Zichy*. Ára 1 frt. — *Bordal*. Énekhangra zongora kísérettel. Szövegét és zenéjét írta *Hilóczky Béla*. Ára 80 kr. — *Viora*. Valse du Ballet de Charles *Szabados*. Pour piano par François *Behr*. Ára 1 frt 20 kr. — Kaphatók *Rózsavölgyi és Társa* cs. és kir. udvari zeneműkereskedésében Budapesten (Kristóf-tér).

Gyűjtés

a kath. tanítók orsz. árvaháza s aggjainak menedékházára:

Lieszkovszky J. szempcezi segédl. 2290. sz. gyűjtőívén:

Munka István igazgató-tanító 50 kr., Ritter Mátyás tanító 40 kr., ld. Ritter Mátyás pomolog 1 frt, Gönczy Mihály kántortanító 50 kr., Dr. Fridrikovszky László orvos 1 frt, ifj. Fleiser Antal gyógyszerész 1 frt, Gyuresy Péter uradalmi intéző 1 frt, Grünner Alajos közbirtokos 1 frt, Czabán János állatorvos 50 kr., Bokros Ferencz közbirtokos 1 frt, Czizmadia Mihály gazda 1 frt, Szabó István templomatyja 1 frt 50 kr., özv. Poór Lászlóné ő nagysága 1 frt, özv. Czizmadia Lipótné ő nagysága 1 frt, Hegyi István öregebb, gazda 1 frt, Privits György közbirtokos 1 frt, Kofler Pál pék 1 frt, Privits Nándor kereskedő 1 frt, Lacska Márton közbirtokos 1 frt, Reindl Mátyás borbély 50 kr. — Összesen 17 frt 90 kr.

A sopronm. Szany kerületi r. kath. tanítóegylet tagjainak gyűjtése:

Magasházy István egyh.-keszői tanító (gyűjtő) 1 frt 20 kr., Czeglédy György esornai tanító 1 frt, Farkas József szill-sárkányi tanító 1 frt, Nagy Imre várkeszői tanító 1 frt, Kudlicska Lajos kistatai tanító 50 kr., Matkovich Elek r.-pordányi tanító 50 kr., Agh György szanyi tanító 50 kr., Oros Gábor szováthi tanító 50 kr., Nemes Antal esornai s.-tanító 50 kr., Szabó Gyula esornai s.-tanító 50 kr., Farkas Mátyás acsalagi tanító 50 kr., Agh Kálmán szanyi segédtanító 40 kr., Vendler Jenő szilli segédtanító 50 kr. — Összesen 8 frt 60 kr.

Ligday K. Miksa korossi segédlelkész gyűjtése:

Buzna János korossi kántortanító 1 frt, Nagy Kálmán korossi tanító 1 frt, Babik Anna korossi kir. postamester 50 kr., Ligday K. Miksa korossi segédlelkész 1 frt. — Összesen 3 frt 50 kr.

Eddigi gyűjtés	1681 frt 17 kr.
	és 2 drb □
Összesen	1711 frt 17 kr.
	és 2 drb □

Közli: *Zelliger Vilmos*, biz. pénztáros.

VEGYESEK.

☞ *A fél-, negyedévi előfizetések megújítását és a hátralékok szíves beküldését mély tisztelettel kéri a kiadóhivatal.*

Értesítés. *Lapunk jelen száma az 1890/91. szorgalmi időben utolsó. Tekintettel azonban az augusztus hó 18. és 19-én tartandó orsz. kath. tanítói értekezletre lapunk csak július hóban fog szünetelni. A legközelebbi szám augusztus 8-án jelenik meg. Szolgáljon ez a reklamációk kikerülése végett, szíves tudomásul.*

Minta iskola. A napokban tartották meg *Haraszti* pestmegyei községben a fiú- és leányiskolák évfizető vizsgálatait. A vizsgáló bizottságot és a hallgatóságot (kik között több budapesti vendég is volt) kellemesen lepte meg az a szép készültség és előhaladás, melyet a tanulók tanúsítottak. Elismerés illeti meg ft. *Kraszna* János plébános és *Palkovich* János tanító urakat, akik fáradhatlan ügybuzgalmukkal rövid idő alatt oly szép eredményt tudtak felmutatni, hogy a német ajku községben, — hol a magyar nyelvet a felnőttek közül csak minden 10—15-ik ember beszéli s az is hibásan — a fiú- és leányiskola növendékei a föladvott kérdésekre folyékonyan, tiszta magyar nyelven feleltek. Öröm volt hallgatni, midőn a parányi sváb gyerek arra a kérdésre, hogy miféle nemzetiségű, büszkén felelt: én magyar vagyok! E fényes siker elérésében nagy része van *Haraszti* község nem rég választott jegyzőjének, *Matos* Jenőnek is, aki mindig nagy gondot fordított arra, hogy az iskolaköteles gyermekek az előadásokon mindig jelen legyenek. *Haraszti* az ifjabb nemzedék felnöttével már tisztán magyarajku község lesz.

Olcsó alkalmi butoreladás!

Miután nem sikerült f. é. augusztus elseje előtt állandó üzlethelyiségre szert tennünk, kénytelenek voltunk az időközben már elkészült nagymennyiségű szilárd és jó minőségű asztalos és saját készítményű kárpitozott butoraink számára

Budapest, IV. (Belváros) granátos-utca I. a hatvani-utca sarkán, Dréher-féle palotában

egy ideiglenes helyiséget bérelni, s hogy egyrészt ezen butorok 3 hónapon át parlagon ne heverjenek, másrészt pedig az átköltözködéssel járó kellemetlenségeket és költségeket mellőzzük, elhatároztuk, hogy azokat mélyen leszállított áron elárusítjuk, és pedig:

2 chiffon kétajtós	35 frt	1 hálószoba márványlapokkal	100 frt	1 diván	22 frt
2 ágy	17 frt	1 hálószoba matt, fényes be-		1 garn. far. crepp v. bourett	80 frt
1 mosdó-szekrény	10 frt	tétel, márványlapokkal	135 frt	1 garnitúra, selyem	95 frt
1 ebédlő-asztal	12 frt	1 hálószoba, matt, faragott	165 frt	1 ebéplő-diván, m. támlával	40 frt
1 íróasztal	20 frt	1 ottomán	24 frt	1 ebédlő-szoba faragott	120 frt

STEIER és HOFFMANN jelenleg Bpest, IV. Granátos-utca I. Dréher-palota f. é. aug. 1-től hatvani-u. II. Neruda-üzlete melletti új palota I. emelet.

☛ Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. ☛

Jutalomkönyvekül legalkalmasabb ifjusági iratok, képes-könyvek és ajándékművek.

Megjelentek és kaphatók:

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udv. könyvkereskedésében (Budapesten, Andrásy-út 21. sz. a.)

Andersen újabb meséi. Számos képpel, ára kemény kötésben 1 frt 40 kr.
Andersen összes meséi. Ára diszkötésben 2 frt 80 kr.
300 Aesopus-meséi. Számos képpel. Ára 2 frt.
300 Aesop'sche Fabeln 2 frt.

Ifjusági iratok 10–13 évesek számára.

Családi kör. Szerk. Mayer M. 8 képpel, ára 1 frt 80 kr.
Hoffmann és Höcker elbeszélései, u. m.: A ki Istenben bizik, Tedd a helyed, A látszat csal, A sírból, Tiszteljed atyádat és anyádat, A bankjegyek, Báró Vignorellos, Beethoven Lajos, Néger élet, Felhők fölötti, Bátya és öcs, Nemezis A könnyelműség következményei, Isten nem hagyja el övét, 4–4 képpel, Ára egyenként kötve 50 kr.
Szerellemhegyi T. Balassa halom 50 kr.
Magyar népmondák. Az ifjuság számára feldolgozta: Radó V., Ebner Lajos festőművész rajzaival, Diszkes kötésben 2 frt 80 kr.

12–15 évesek számára.

Derek férfiak. Szerkeszti Mayer M. 8 képpel, Ára kemény kötésben 1 frt 80 kr.
Jelesek csarnoka. Szerkeszti Mayer M. 7 képpel, Ára kemény kötésben 2 frt.

Ifjusági sziuművek. Irta Ney Fer. Ára 70 kr.
Tanulók olvasótára. Eliseher J. kir. tanácsos és tanterületi főigazgató közreműködésével szerkesztik dr. Jancsó Benedek és dr. Boros Gábor középiskolai tanárok, 2 kötet, Egy-egy kötet csinos kötésben 2 frt.

A serdültebb ifjuság, valamint felnőttek számára alkalmas ajándékművek.

Utazás a keleten. Irta Rudolf trónörökös. Ő es. és kir. fensége. Ára fűzve 7 frt, kötve 10 frt.
Költők Albuma. Versgyűjtemény, Szerk. Radó Antal. Kis kiadás, Ára disz. 3 frt 60 kr. és 5 frt.
 Ugyanaz 8 ad kiadás, Ára disz. 5 frt és 6 frt 50 kr.
A barátság tükre. Emlékkönyv. Ára disz. 2 frt 40 kr.
Újabb nemzeti dalkönyvecske. Diszkes vászonkötésben 1 frt 20 kr.
Nemzeti kinesszel rény jelesb írónk gondolatgyöngyével Ára 1 frt 20 kr.
Leopardi G. Összes lyrai versei, For. Radó Antal, Diszkötésben 2 frt 40 kr.
Természettudományi olvassmányok. Igen sok képpel és initialéval, Diszkes vászonkötésben 2 frt 40 kr.
Művelődéstörténet. Irta Sebesztha K. Számos illusztrációval, Eredeti diszkötésben 1 frt 80 kr.
A munka öröme és dicsősége. Mantegazza után dr. Kerékgyártó Elekttől, Egész vászonkötésben, 2 frt 40 kr.